رویش روان شناسی، سال۱۴، شماره ۷، شماره پیاپی ۱۱۲، مهر ۱۴۰۴
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),14(7), 2025

مطالعه کیفی تجربه زیسته دانشجویان پسر مصرف کننده ماری‌جوانا

Qualitative study of the lived experience of male students who consume Marijuana

دکتر منصور بیرامی (نویسنده مسئول)
استاد، گروه روانشناسی، دانشکدهٔ علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.
هومان معاونی
دانشجوی کارشناسی‌ارشد روانشناسی عمومی، دانشکدهٔ علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.
دکتر تورج هاشمی نصرت آباد
استاد، گروه روانشناسی، دانشکدهٔ علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.
سهیل ابوسعیدی جیرفتی
دانشجوی کارشناسی‌ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشکدهٔ علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

Dr. Mansor Bayrami*
Professor, Department of psychology, Faculty of Education sciences and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran.
dr.bayrami@yahoo.com
Houmaan Moaveni
M.A Student of General psychology, Department of psychology, Faculty of Education sciences and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran.
Dr. Touraj Hashemi Nosratabad
Professor, Department of psychology, Faculty of Education science and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran.
Soheil Abousaedi Jirofti
M.A Student of Clinical psychology, Department of psychology, Faculty of Education sciences and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran.

چکیده

هدف این پژوهش، شناسایی تجارب زیستهٔ دانشجویان پسر مصرف کننده ماری‌جوانا بود. در این پژوهش از رویکرد کیفی و روش پدیدار شناختی استفاده شد. نمونه پژوهش به روش هدفمند از دانشجویان پسر مصرف‌کنندهٔ ماری‌جوانا در سال ۱۴۰۲- ۱۴۰۱ در شهر سنندج انتخاب شد؛ و برای رسیدن به اشباع نظری با ۱۴ نفر به‌عنوان نمونه، مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته انجام شد. داده‌های این پژوهش به روش تحلیل مضمون از نوع کلایزی تحلیل شدند. نتایج تحلیل داده‌ها بیانگر سه مضمون هسته‌ای و هشت مضمون اصلی و سی‌ودو مضمون فرعی گردید. مضامین هسته‌ای شامل «سبب‌سازهای روانی اختلال مصرف مواد»، «پسامدهای کوتاه‌مدت مصرف»، «پسامدهای بلندمدت مصرف» بود. نتایج نشان داد که تأثیرات بلندمدت زیستی و روانی ماری‌جوانا می‌تواند ابعاد مختلف زندگی فرد را تحت تأثیر قرار دهد. یافته‌ها بیانگر تاثیرات روانی بیش تر مصرف ماری‌جوانا می‌باشد؛ که شامل پرخاشگری، اختلال در تنظیم هیجانی، افزایش خواب عمیق، بی‌تفاوتی، تجربیات مرتبط با مواد اعتیادآور جدید، تجربه تنگ‌دستی و تغییر سبک زندگی است. نوآوری این پژوهش شناسایی مضامین فلش بک و تغییر نگرش به مصرف ماری‌جوانا است. آشنایی با تأثیرات روانی، زیستی و تغییرات ناشی از مصرف می‌تواند به‌عنوان یک عامل بازدارنده عمل کند.

واژه‌های کلیدی: *تجارب زیستهٔ، پدیدار شناختی، اختلال مصرف ماری‌جوانا، دانشجویان.*

Abstract

This research aimed to identify the lived experiences of male students suffering from marijuana use disorder. In this study, a qualitative approach and phenomenological method were used. The sample was purposefully selected from male marijuana users among students in Sanandaj during the academic year 2022-2023. In-depth and semi-structured interviews were conducted with 14 participants until theoretical saturation was reached. The data were analyzed using a qualitative thematic analysis, following the Colaizzi method. The results revealed three core themes, eight main themes, and thirty-two sub-themes. The core themes included "psychological causes of substance use disorder," "short-term consequences of use," and "long-term consequences of use." The results showed that the long-term biological and psychological effects of marijuana can impact various aspects of an individual's life. The findings indicate a greater psychological impact from marijuana use, which includes aggression, emotional regulation disorders, increased deep sleep, apathy, experiences related to new addictive substances, experiences of financial difficulties, and lifestyle changes. The novelty of this research lies in identifying themes of flashbacks and changing attitudes toward marijuana use. Understanding the psychological and biological effects, as well as the changes that result from consumption, can act as a deterrent.

Keywords: *Lived Experiences, Phenomenology, Marijuana Use Disorder, Students.*

نوع مقاله : کیفی | **دریافت : آبان ۱۴۰۳** | **پذیرش: اسفند ۱۴۰۳** | **ویرایش نهایی: مهر ۱۴۰۴**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

مقدمه

وابستگی و سو مصرف مواد مخدر در دهه‌های اخیر به یکی از چالش‌های اصلی جوامع بشری تبدیل‌شده است. این پدیده که از بحران‌های عمده‌ی قرن بیست و یکم به شمار می‌رود که ابعاد گسترده‌ای ازجمله مشکلات بهداشتی، روانی و اجتماعی را در برمی‌گیرد (مقدم، ۱۴۰۱). سو مصرف مواد مخدر در جهان روند رو به رشدی را طی کرده است به‌طوری‌که همه‌ی کشورهای توسعه‌یافته و یا درحال‌توسعه، هزینه‌ی قابل‌توجهی را درنتیجه‌ی زیان‌های ناشی از سو مصرف مواد مخدر پرداخت می‌کنند (تاملا[1] و همکاران، ۲۰۲۴). بر اساس آمار دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل[2] در سال ۲۰۱۹، در جهان حدود ۲۷۱ میلیون نفر و یا ۵/۵ درصد از جمعیت بزرگسالان حداقل یک‌بار مواد غیرقانونی استفاده کرده‌اند (کریمی و همکاران، ۱۳۹۹). بر اساس آخرین مطالعه انجام‌شده در ایران، ۱۱/۹ درصد از جمعیت بزرگسال حداقل یکبار مواد غیر قانونی مصرف کرده اند (نقی زاده[3] و همکاران، ۲۰۲۳). در بین انواع مختلف مواد مخدر، کانابیس یا ماری‌جوانا به‌عنوان پرطرفدارترین ماده غیرقانونی در سطح جهانی شناخته‌شده است (وانگ[4] و همکاران، ۲۰۲۴). بر اساس پنجمین ویراست تجدیدنظر شده تشخیصی و آماری اختلالات روانی[5]، اختلال مصرف کانابیس[6]، به‌عنوان یک الگوی نگران‌کننده از مصرف مداوم کانابیس تعریف می‌شود که منجر به مشکلات بالینی یا اجتماعی قابل‌توجهی می‌گردد. این اختلال شامل علائمی چون سندروم تحمل، معیارهای ویژه سندروم ترک و تلاش‌های ناموفق برای کاهش مصرف است. آمار قابل‌ملاحظه مصرف ماری‌جوانا در دانشجویان نگران‌کننده است، در کشور آمریکا نزدیک به ۱۰٪ از دانشجویان اختلال مصرف کانابیس دارند (راسل[7] و همکاران، ۲۰۲۴). میزان مصرف ماری‌جوانا در دانشگاه‌های اسپانیا بالاست، این آمار از ۳۹،۲ تا ۵۰،۶ درصد که در سال گذشته، ۲۱،۶–۳۰،۲ درصد در ماه گذشته و ۱۵،۹–۱۸،۴ درصد که به‌صورت روزانه مصرف کردند، حکایت دارد (ویلانوا بلاسکو[8] و همکاران، ۲۰۲۴). بر اساس پژوهش بالوردی[9] و همکاران (۲۰۲۱)، ۱۳/۵٪ از دانشجویان علوم پزشکی در کشور ایران از ماری‌جوانا استفاده کرده‌اند.

در دو دهه‌ی گذشته به‌ویژه پس از همه‌گیری ویروس کرونا، مصرف ماری‌جوانا درمیان دانشجویان دانشگاه‌های کشورهای مختلف ازجمله آمریکا افزایش‌یافته است (مون[10] و همکاران، ۲۰۲۴). در پژوهش رستم عبادی[11] و همکاران (۲۰۲۱)، روند افزایشی مصرف ماری‌جوانا در میان دانشجویان ایرانی نیز گزارش‌شده است. این موضوع پرسش‌های مهمی در مورد علل گرایش دانشجویان به مصرف ماری‌جوانا، نوع تجارب حاصل از آن و پیامدهای مرتبط ایجاد کرده است؛ که نیازمند بررسی دقیق‌تر و عمیق‌تر است. علل گرایش دانشجویان به مصرف ماری‌جوانا درنتیجه تعامل عوامل روان‌شناختی، اجتماعی متنوعی است که الگوی مشخص و ثابتی را دنبال نمی‌کند. روانشناسان بر این باورند که متغیرهای روان‌شناختی، نظیر اضطراب اجتماعی، راهبردهای مقابله‌ای ناکارآمد[12]، افسردگی و خود درمانی، در شکل‌گیری این گرایش نقش مهمی دارند (گیسوم[13] و همکاران، ۲۰۲۲؛ پلگرینو[14] و همکاران، ۲۰۲۰). هم‌چنین، بلفیور[15] و همکاران (۲۰۲۴) ویژگی‌های شخصیتی نظیر تکانشگری و پرخاشگری را به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر مصرف ماری‌جوانا شناسایی کرده‌اند. پژوهش‌هایی باهدف بررسی تجارب زیسته دانشجویان در سراسر جهان انجام‌شده است. هانسون و کوهنکه[16] (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای روی ۶ دانشجو کانادایی ۳ مضمون هسته‌ای را شناسایی کردند: ۱- فواید استفاده بر نشانه‌های فرد ۲- خطرات استفاده از ماری‌جوانا ۳- علت تمایل به استفاده از ماری‌جوانا به‌جای داروهای پزشکی. همچنین فرخی و شهبازی (۱۳۹۷) در پژوهشی روی ۱۲ دانشجوی ایرانی دریافتند که تجارب زیسته دانشجویان مصرف‌کننده ماری‌جوانا شامل ۴ مضمون اصلی است: ۱- جایگاه خانواده و خویشاوندان در کاهش یا افزایش گرایش به مواد مخدر ۲-عوامل مؤثر در گرایش به تجربه کردن مواد مخدر ۳-تأثیرات روحی و روانی ناشی از اعتیاد به ماری‌جوانا ۴- عوامل کنشی و

1 Tummala.
2 United Nation Office on Drugs and Crime
3 Naghizadeh
4 Wang
5 DSM-5-TR
6 Cannabis Use Disorder
7 Russell
8 Villanueva-Blasco
9 Balvardi
10 Moon
11 Rostam-Abadi
12 Coping
13 Chisom
14 Pellegrino
15 Belfiore
16 Hanson & Kuhnke

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

رفتاری ناشی از مصرف ماری‌جوانا. مصرف ماری‌جوانا با پیامدهای منفی متعددی همراه است. پرز[1] و همکاران (۲۰۲۳) به اختلال در توجه، ادراک زمانی، سرعت پردازش و کارکرد اجرایی اشاره کردند. تستایی[2] و همکاران (۲۰۲۲) نیز کاهش جریان خون ورودی به مغز و افت عملکرد شناختی را از پیامدهای مصرف ماری‌جوانا دانستند.

مرور مطالعات انجام‌گرفته در ایران نشان می‌دهد که پژوهش‌ها غالبا بر روی گروه‌های سنی جوان انجام‌گرفته است و کمتر مطالعه‌ای به بررسی تجربه زیسته دانشجویان مصرف‌کننده ماری‌جوانا در ایران پرداخته است. به‌عنوان مثال، کلاته ساداتی و فلک الدین (۱۴۰۰) در پژوهش کیفی خود، روی مصرف گل در میان جوانان شهر یزد، ۳ مضمون اصلی را شناسایی کردند: خنثی‌سازی اعتیاد، پزشکینه سازی مصرف و رهاشدگی. همچنین حمیدی زاده و محبتی (۱۴۰۱) در مطالعه پدیدار شناختی معنای زندگی مصرف‌کنندگان ماری‌جوانا در میان ۲۰ نفر از جوانان شهر رشت، مضامینی نظیر حرکت به‌سوی انتخاب، شکل گرفتن تکرار، احساس مسئولیت، موقعیت و رویارویی را استخراج کردند.

با توجه به آمار بالای مصرف ماری‌جوانا و لزوم شناخت دقیق پیامدهای مصرف برای طراحی مداخلات پیشگیرانه و درمانی، محقق پژوهشی باهدف شناخت ابعاد روانی/ فیزیولوژیکی دانشجویان مصرف‌کننده ماری‌جوانا انجام داد. یافته‌های این پژوهش ازلحاظ کاربردی دید روشنی برای متخصصان، مسئولین و برنامه ریزان در حوزه آموزشی، بهداشتی/ درمانی قرار خواهد داد و به لحاظ نظری سبب بسط دیدگاه‌های نظری دراین‌باره می‌شود.

روش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و با استفاده از روش پدیدارشناسی[3] انجام‌شده است. نمونه پژوهش به روش هدفمند از دانشجویان پسر مصرف‌کننده ماری‌جوانا در شهر سنندج در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۱ انتخاب شد. نمونه‌ها از طریق مراجعه به مرکز مشاوره، بهداشت و درمان دانشگاه‌های شهر سنندج و از طریق ارتباط با روانشناسان این مراکز شناسایی شدند. در این راستا ۱۹ دانشجو که تمایل به شرکت در پژوهش داشتند، معرفی شدند. مصاحبه‌ها با حضور تنها یک پاسخ‌دهنده، بین ۴۵ تا ۹۰ دقیقه در مراکز مشاوره دانشگاه انجام گرفت، قبل از مصاحبه از افراد اجازه ضبط مکالمات به‌صورت کلامی گرفته شد و برای هر فرد توضیحاتی در مورد هدف پژوهش داده شد. پس از مصاحبه‌های اولیه بر اساس منطق نمونه‌گیری هدفمند مصاحبه‌شونده بعدی انتخاب شد. بعد از مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته[4] با ۱۴ نفر، مضامین تقریبا تکراری و اشباع نظری[5] حاصل گردید. ملاک‌های ورود عبارت بودند از: ۱- مصرف مداوم ماری‌جوانا به مدت حداقل ۱/۵ سال؛ ۲-سن مصرف‌کنندگان بین ۲۰ تا ۳۵ سال؛ ۳-دانشجو مرد بودن؛ ۴- سکونت در شهر سنندج. ملاک‌های خروج عبارت بودند از: ۱- عدم تمایل به همکاری در انجام مصاحبه؛ ۲-مصرف هم‌زمان ماده غیرقانونی دیگر. قبل از اجرای مصاحبه، از یکی متخصصین در مورد سوالات نظرخواهی صورت گرفت و به‌صورت مقدماتی بر روی ۲ نفر از مصاحبه‌کنندگان اجرا شد و نهایی سازی شد. سؤالات مصاحبه بعد از سؤالات جمعیت‌شناسی شامل ۶ سوال چه و چگونه به شرح ذیل بود: ۱-تجربه اول شما از مصرف ماری‌جوانا چگونه بود؟ ۲- چه عواملی باعث شد که شما برای اولین بار اقدام به مصرف کنید؟ ۳- چه عواملی باعث می‌شود که شما به مصرف ماری‌جوانا ادامه دهید؟ ۴- مصرف ماری‌جوانا چه تغییرات روانی، جسمی بر شما گذاشته است؟ ۵- مصرف ماری‌جوانا بر عملکرد تحصیلی شما، چه تأثیری گذاشته است؟ ۶- مصرف ماری‌جوانا چه تاثیری بر روابط اجتماعی شما داشته است؟

برای تحلیل و تفسیر داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها از نرم‌افزار MAXQDA۲۰ و روش هفت مرحله‌ای کلایزی[6] به شرح ذیل استفاده شد: ۱. تمامی مکالمات ضبط‌شده به‌صورت مکتوب نوشته شد و متن تمام مصاحبه‌ها برای دستیابی به مفهوم کلی موردمطالعه قرار گرفت.۲. عبارات مهم و معنادار در هر مصاحبه استخراج شد.۳. هریک از عبارات در یک واحد معنایی قرار گرفت.۴. واحد معنایی بر اساس تشابه دسته‌بندی و مضامینی بیرون کشیده شد. ۵. توضیحاتی برای هر یک از مضامین نوشته شد.۶. مضامین بنیادی به شکل ساختاری درآمدند.۷. سرانجام برای اعتبار سنجی، به هریک از مصاحبه‌کنندگان مراجعه شد و در مورد یافته‌ها از آن‌ها سوالاتی پرسیده و مصاحبه

1 Perez
2 Testai
3 Phenomenology
4 Semi-structured interview
5 Conceptual saturation
6 Colaizzi's seven-step method

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

مجدد انجام گرفت. درنهایت برای اعتبار بیشتر از سه ارزیاب خارجی که هیچ ارتباط مشخصی با تحقیق نداشتند استفاده شد و ضریب توافق ۳ ارزیاب بر اساس آلفای کریپندورف[1] ۸۱/. بود که نشان داد مضامین از پایایی قابل‌قبول برخوردار است. بدین‌صورت که تمام متن‌های مصاحبه در اختیار ۳ ارزیاب قرار گرفت و بدون اطلاع از کدگذاری‌های انجام‌شده، به نتایج تقریباً واحدی رسیدند.

یافته ها

توصیف جمعیت شناختی: مشارکت‌کنندگان در این پژوهش دارای بازه سنی بین ۱۹ تا ۳۰ سالگی با میانگین سنی ۲۴/۴ و سطح تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد بودند؛ که مدت زمان مصرف آنان از ۱۸ ماه تا ۱۳ سال متغیر بود. در جدول ۱ اطلاعات دقیق تری از مشارکت کنندگان در این پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی شرکت کنندگان

شماره	سن	تحصیلات	سابقه وابستگی در خانواده	مدت‌زمان مصرف
۱	۲۵	کارشناسی	بله	۴ سال
۲	۲۵	کارشناسی	خیر	۲ سال
۳	۲۶	کارشناسی ارشد	خیر	۳ سال
۴	۲۳	کارشناسی	بله	۱۸ ماه
۵	۲۳	کارشناسی	خیر	۲۲ ماه
۶	۳۱	کارشناسی ارشد	بله	۱۳ سال
۷	۱۹	کارشناسی	بله	۴ سال
۸	۳۰	کارشناسی ارشد	بله	۷ سال
۹	۲۱	کارشناسی	خیر	۱۸ ماه
۱۰	۲۳	کارشناسی	خیر	۴/۵ سال
۱۱	۲۴	کارشناسی	بله	۵ سال
۱۲	۲۲	کارشناسی	بله	۲ سال
۱۳	۲۶	کارشناسی ارشد	بله	۲/۵ سال
۱۴	۲۴	کارشناسی	بله	۴ سال

نتایج حاصل از تجزیه‌وتحلیل مصاحبه‌ها با استفاده از روش کلایزی شامل ۳ مضمون هسته‌ای و ۸ مضمون اصلی و ۳۲ مضمون فرعی شدند. به علت حفظ جنبه رازداری و ملاحظات اخلاقی به‌جای اسم شرکت‌کنندگان از کد عددی استفاده شد.

جدول شماره ۲. نتایج تحلیل پدیدارشناختی دانشجویان مصرف کننده ماری‌جوانا

مضامین هسته‌ای	مضامین اصلی	مضامین فرعی
سبب‌سازهای اختلال مصرف	عوامل روانی- شخصیتی	اختلالات روانی- کاهش استرس- صفت هیجان خواهی بالا- پذیرش در گروه دوستان
	آموزشی	یادگیری از دوستان- یادگیری از اعضا خانواده موسیقی و سلبریتی ها[2]- فضای مجازی
پسآمدهای کوتاه مدت مصرف	تجارب فیزیولوژیکی	تپش قلب- قرمزی چشم (پرخونی)- خشک شدن دهان- اشتها کاذب- خواب آلودگی
	تجارب روانی	ارزیابی مثبت تر تفکر واگرا- بینایی و شنیداری

1 Krippendrof coefficent
2 Celebrity

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

		بهتر- تلقین پذیری- تشدید حالات خلقی فرد
		فقدان ادراک زمانی/مکانی- توهمات- بازگشت
		خاطرات قدیمی-کاهش استرس- تشدید
		نشخوارهای فکری مصرف
	تجارب رفتاری	افزایش نرخ رفتار پرخطر
پسآمدهای بلند مدت مصرف	تغییرات روانی	پرخاشگری- اختلال تنظیم هیجانی- افزایش خواب عمیق-بی‌تفاوتی-تغییر نگرش به مصرف
	مکانیزم وابستگی	تجربه مصرف ماده اعتیادآور جدیدتر افزایش دوز مصرفی
	تحدی‌های زندگی	تجربه تنگ‌دستی تغییر سبک زندگی

یافته‌ها بیانگر سه مضمون هسته‌ای «سبب‌سازهای اختلال مصرف مواد»، «پسآمدهای کوتاه‌مدت مصرف»، «پسآمدهای بلندمدت مصرف» شد. اولین مضمون هسته‌ای، سبب‌سازهای روانی اختلال مصرف مواد بود که بیانگر عوامل سبب‌ساز در تجربه اولیه دانشجویان با ماری‌جوانا است. این مضمون هسته‌ای شامل دو مضمون اصلی: «عوامل روانی – شخصیتی» و «آموزشی» شد. منظور از عوامل روانی-شخصیتی، ویژگی‌های خاص روان‌شناختی دانشجویان بود که شامل چهار مضمون فرعی «اختلالات روانی»، «کاهش استرس»، «صفت هیجان خواهی بالا» و «پذیرش در گروه دوستان» شد. مضمون فرعی اول، اختلالات روانی بود. در بررسی تاریخچه بیماری‌های پیشین دانشجویان، اختلالات اضطرابی، خلقی، نقص توجه و بیش فعالی وجود داشت. مصاحبه‌کننده شماره ۱۲ دراین‌باره گفت: «من در کودکی بیش فعالی داشتم و اصلاً نمی‌توانستم درس بخونم این مسائل خیلی روی مخم بودند و وقتی گل رو می‌زدم باعث می‌شد برای چند ساعت یک زنگ تفریح داشته باشم». ۲-کاهش استرس و تنش روزانه: این مضمون اشاره به مصرف ماری‌جوانا برای کاهش استرس‌های روزمره دارد. مصاحبه‌کننده شماره ۶ دراین‌باره گفت: «اصلی‌ترین دلیل من برای مصرف گل به‌صورت میکرودوز، کاهش تنش‌های روزانه و استرس است». ۳- هیجان خواهی بالا: این مضمون اشاره به بالا بودن صفت شخصیتی هیجان خواهی در افراد مصرف‌کننده دارد. مصاحبه‌کننده شماره ۱۲ گفت: «در شهری به این کوچکی تفریح خاصی وجود ندارد و این گل باعث می شه حداقل در روز ۲۰ دقیقه از زندگی لذت ببرم و هیجانات مثبت رو تجربه کنم».۴- پذیرش در گروه دوستان: این مضمون اشاره به هم‌نوا بودن دانشجویان با دوستان مصرف‌کننده بود. مصاحبه‌کننده شماره ۱۴ گفت: «با دوستم بودیم گل رو آوردن و خیلی اصرار می‌کردن و اگر نمی‌کشیدم یه حالت بچه‌ننه پیدا می‌کردم، دیگه شروع کردیم به کشیدن، کم‌کم ضربان قلب بالا رفت و های[1] شدم».

منظور از مضمون آموزشی، الگوها و برساخت‌های رسانه‌ای تأثیرگذار بر شکل‌دهی رفتار مصرف ماری‌جوانا است. این مضمون اصلی شامل چهار مضمون فرعی «یادگیری از دوستان»، «یادگیری از اعضای خانواده»، «موسیقی و سلبریتی» و «فضای مجازی» بود. ۱-یادگیری از دوستان: این مضمون اشاره به یادگیری رفتار مصرف، از طریق همسالان را دارد. مصاحبه‌کننده شماره ۱۰ دراین‌باره گفت: «من وقتی تازه دانشگاه قبول شدم، محیط خوابگاه برام سخت و طاقت‌فرسا بود. از طریق دوستام که با گل آشنا شدم، باعث شد محیط خوابگاه برام بهتر بشه». ۲-یادگیری از اعضا خانواده: این مضمون اشاره به نقش والدین به‌عنوان الگویی برای شکل‌دهی رفتار مصرفی را دارد. مصاحبه‌کننده شماره ۱ دراین‌باره گفت: «پسرعموی من خیلی وقته گل می کشه و همش ازش تعریف می‌کرد و می‌گفت خیلی آدمو اروم می کنه، یبار رفتیم باغ، اونجا کشیدم». ۳- موسیقی و سلبریتی[2]: منظور از این مضمون پیش‌آگاهی اولیه دانشجویان در مورد ماری‌جوانا از طریق تبلیغات افراد مشهور بود. مصاحبه‌کننده شماره ۱۱ گفت: «من تو دوره نوجوانی عاشق رپ‌های انگلیسی بودم که اکثراً این افراد لایف استایل خاص خودشون رو دارند بعد تو این موزیک ویدیوها خیلی در مورد گل و ماده‌های مخدر دیگه حرف می‌زدند، اونجا بود که اولین کنجکاوی من در مورد انواع مواد شروع شد و منم تصمیم گرفتم بکشم». ۴-فضای مجازی: منظور از این مضمون اطلاعات مثبت و منفی رسانه‌ها در مورد مصرف ماری‌جوانا بود. مصرف‌کننده شماره ۱ در این مورد گفت: «خودم یه ویدیو دیدم تو فضای مجازی که یارو

1 High
2 Celebrity

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

پارکینسون داشت و کنترل دستشو نداشت، قشنگ تکون می‌خورد و اصلاً نمی‌تونست کنترل کنه و یه سری پزشک اومدن یه دوز مشخصی ماری‌جوانا به این فرد دادن که مصرف کنه و بعد چند دقیقه که اثر گذاشت اون آدم کلاً ریلکس شد».

دومین مضمون هسته‌ای پسآمدهای کوتاه‌مدت مصرف بود، منظور از این مضمون تأثیرات کوتاه‌مدت در حین و چند ساعت بعد از مصرف است. این مضمون شامل ۳ مضمون اصلی «تجارب فیزیولوژیکی»، «تجارب روانی» و «تجارب رفتاری» شد. منظور از تجارب فیزیولوژیکی، پیامدهای زیستی- بدنی ماری‌جوانا در طول و بعد از مصرف بود. این مضمون شامل ۵ مضمون فرعی «تپش قلب»، «قرمزی چشم»، «خشک شدن دهان»، «اشتها کاذب» و «خواب‌آلودگی» بود. ۱-تپش قلب: منظور از این مضمون افزایش ضربان قلب در چند دقیقه اولیه بعد از مصرف است. مصاحبه‌کننده شماره ۷ گفت: «اوایل خیلی تپش قلب می‌گرفتم و عرق می‌کردم ولی الان کمتر شده». ۲-قرمزی چشم: منظور از این مضمون پرخون شدن چشم تا چند ساعت بعد از مصرف بود. مصاحبه‌کننده شماره ۵ گفت: «گل خیلی چشم هارو قرمز می‌کنه، همیشه باید به فکرشون باشی چون خیلی سریع بقیه متوجه می شن که چیزی مصرف کردی».۳-خشک شدن دهان: این مضمون بیانگر تشنگی زیاد در چند دقیقه بعد از مصرف بود. مصاحبه‌کننده شماره ۷ دراین‌باره گفت: «اون اوایل که گل می‌کشیدی، حس تشنگی عجیبی به آدم دست می‌ده انگار یک‌روزه آب نخوردی». ۴-اشتها کاذب: منظور از این مضمون افزایش اشتها (اشتها گاوی) در چند ساعت اولیه بعد از مصرف بود. شماره ۱ دراین‌باره گفت: «احساس گرسنگی شدیدی می‌کنی خودبه‌خود کاری می کنه که واقعا غذا بخوری حالا اون اوایل شاید خیلی شدید باشه این غذا خوردنه».۵- خواب‌آلودگی: منظور از این مضمون احساس خواب‌آلودگی بعد از کاهش اثرات شادی آور ماری‌جوانا بود. مصاحبه‌کننده شماره ۱۰ گفت: «بعد از مصرف ببین هیچ‌کسی رو پیدا نمی‌کنی که گل مصرف کرده باشه و بگه بعدش نخوابیده، واقعاً خواب خوبیه که اصلاً احساس می‌کنی کل زندگیت اون خوابو نداشتی انقدر بدنت ریلکس و ذهنت خالیه».

منظور از تجارب روانی در تأثیرات کوتاه‌مدت و آنی ماری‌جوانا بر ادراک، احساس، شناخت و تفکر بود که شامل ۹ مضمون فرعی «تفکر واگرا»، «بینایی و شنیداری بهتر»، «تلقین‌پذیری»، «تشدید حالات خلقی فرد»، «فقدان ادراک زمانی/مکانی»، «توهمات»، «بازگشت خاطرات قدیمی»، «کاهش استرس» و «تشدید نشخوارهای فکری مصرف» است.۱- ارزیابی مثبت تفکر واگرا: منظور از این مضمون، افراد در هنگام مصرف ارزیابی مثبتی درباره فکر های خلاقانه خود دارند؛ که مصاحبه‌کننده شماره ۲ دراین‌باره گفت: «من خودم دانشجو معماریم، بعضی روزها که گل می‌کشیدم یک سری نقشه‌های ساختمان به ذهنم می‌رسید که واقعا جالب بودند». مصاحبه‌کننده شماره ۷ نیز گفت: «گل باعث می شه ذهن آدم ریلکس بشه و بهتر بتونه فکر بکنه من خیلی وقت‌ها وقتی گل می‌کشم در مورد آینده فکر می‌کنم و می تونه بهم کمک بکنه».۲-بینایی و شنیداری بهتر: منظور از این مضمون کاهش آستانه حس شنیداری و افزایش کیفیت دیداری و پررنگ شدن محیط اطراف بود. مصاحبه‌کننده شماره ۳ گفت: «من وقتی گل می‌کشم، رنگ‌ها رو بهتر می‌بینم، مثلاً تقریباً می تونم بگم پررنگ‌تر می‌شود نه اینکه رنگاش عوض شه ولی خب مثلاً اگه درخت برگاش سبزه انقدر سبز شده بود که مثلاً نزدیک به زرد بود برام یا مثلاً رنگ‌های آبی بنفش شده بود، رنگ‌های قرمز مثلاً نارنجی شده بود» و مصاحبه‌کننده شماره ۱۰ نیز گفت: «وقتی گل می‌زنم کوچک‌ترین صداها رو می تونم بشونم، مثلاً اون روز توی ماشین از جلوبندی ماشین یه صدای خیلی ضعیفی می اومد و اطرافیانم متوجه نمی شدند ولی وقتی رفتیم تعمیرگاه، حرف من رو تایید کردند».۳-تلقین‌پذیری: منظور از این مضمون افزایش قدرت تلقین‌پذیری افراد در چند ساعت اولیه بعد از مصرف بود. مصاحبه‌کننده شماره ۱۴ گفت: «این ماده باعث افزایش قدرت تلقین‌پذیری افراد می شه، من یک‌دفعه اینقدر گفتم که قراره پلیس برسه تقریبا همه باورشون شد و کلی ترسیده بودند».۴-تشدید حالات خلقی فرد: منظور از این مضمون تقویت حالت خلقی فرد در طول مصرف است. مصاحبه‌کننده شماره ۲ گفت: «گل باعث می شه در اون لحظه چه حس و حالی داشته باشی همون رو تقویت می‌کند، اگه فاز بد داشته باشی غمگینت می کنه و گریه‌ات می گیره، یا مثلاً فاز ترس دیگه می ترسی». ۵-فقدان ادراک زمانی/ مکانی: این مضمون به تأثیرات مصرف بیش‌ازحد در هر بار مصرف بر عدم درک زمان و مکان اشاره دارد. مصاحبه‌کننده شماره ۴ گفت: «زمان خیلی کند حرکت می‌کرد نیم ساعتی بیرون بودیم خیلی خندیدیم، فاز خنده زیادی داشتیم، مسیری که کلاً ۵ دقیقه طول می‌کشید برای من نیم ساعت طول کشید». ۶-توهمات: این مضمون بیانگر توهمات دیداری و شنیداری خیلی کوتاه چند دقیقه بعد از مصرف است. مصاحبه‌کننده شماره ۲ گفت: «من یبار توهم بدی زدم، توی یک جاده بودیم و این جاده یک دشت بود کاملاً باعث می‌شد که اون منظره تو رو ببره به یک دنیای دیگه و من وقتی ابرها یا درختان رو می‌دیدم باعث می‌شد در لحظات خیلی کوتاهی اون هارو به‌صورت انیمیشن ببینم».۷- بازگشت خاطرات قدیمی: منظور از این مضمون یادآوری مجدد یک سری خاطرات با بار هیجانی خاص در حین و بعد از مصرف بود. مصاحبه‌کننده شماره ۱ گفت: «وقتی چشمام رو می‌بستم و انگار سفر در زمان می‌کردم تو مغزم یک

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

سری خاطرات خیلی عمیق که شاید تو حالت عادی هزار سالم بگذره به ذهنم نمی اومد من انگار همون لحظه اتفاقی جلو چشمم می‌دیدمش، یه سری خاطرات خوب خیلی برام زنده شد، بیشتر خاطرات بچگی و خیلی عجیب بود برام یه سری چیزا یادم می‌افتاد که انگار مثلا به‌طور کل فراموش کرده بودم ولی دوباره یادم می اومد انگار ناخودآگاه تو مشتته».۸-کاهش استرس: این مضمون به رابطه مصرف ماری‌جوانا و کاهش استرس در چند ساعت اولیه بعد از مصرف اشاره دارد. مصاحبه‌کننده شماره ۵ گفت: «این ماده کلاً خاصیت آرام بخشی دارد، باعث می شه برای نیم ساعت هم شده در زمان حال زندگی و استرس هامو بتونم مدیریت کنم».۹- تشدید نشخوارهای فکری مصرف: این مضمون بیانگر روزهای آتی مصرف ماری‌جوانا و نشخوارهای دانشجویان در مورد فعالیت‌های حین مصرف بود. مصرف‌کننده شماره ۱۴ گفت: «من بعضی روزها که گل می‌کشم و می رم خونه، همش می‌ترسم کاری انجام داده باشم که درست نبوده باشه و خانواده متوجه مصرف من بشوند».

منظور از تجارب رفتاری، تجربیات رفتاری دانشجویان بعد از مصرف بود؛ که شامل مضمون فرعی «افزایش نرخ رفتار پرخطر» شد. افزایش نرخ رفتار پرخطر: منظور از این مضمون، افزایش رفتارهای پرخطر نظیر رانندگی خطرآفرین، رابطه جنسی محافظت نشده و ... بود. مصرف‌کننده شماره ۱۳ گفت: «من یه مدت خیلی گل مصرف می‌کردم، حتی بعضی روزها که می‌رفتم سرکار قبلش می‌زدم، کار منم یه مدت کار ساختمانی بود و یک روز نزدیک بود دستمو کلا با سنگ فلز ببرم».

سومین مضمون هسته‌ای پسآمد های بلندمدت مصرف بود. این مضمون بیانگر تاثیرات مصرف به‌کرات چندساله ماری‌جوانا بود؛ که شامل سه مضمون اصلی «تغییرات روانی»، «مکانیزم وابستگی» و «تحدی‌های زندگی» است. ۱- تغییرات روانی: منظور از این مضمون تأثیرات متعدد ماری‌جوانا بر ابعاد روان در درازمدت است. این مضمون اصلی شامل ۵ مضمون فرعی «پرخاشگری»، «اختلال تنظیم هیجانی»، «افزایش کیفیت خواب»، «بی‌تفاوتی» و «تغییر نگرش به مصرف» بود. ۱-پرخاشگری: منظور از این مضمون، کاهش آستانه تحمل بعد از چند سال مصرف و پرخاشگری است. مصاحبه‌کننده شماره ۱۲ گفت: «آدم وقتی سوبره، کوچک‌ترین چیز آدمو کفری می کنه».۲- اختلال تنظیم هیجانی: این مضمون بیانگر اختلال در پاسخ هیجانی متناسب با محیط است. مصاحبه‌کننده شماره ۷ گفت: «آدمو کلاً حساس می کنه، اون دفعه برای یه مسئله کوچیک اینقدر گریه کردم که نگو». ۳-افزایش خواب عمیق[1]: منظور از این مضمون افزایش خواب عمیق و رویا در شب بعد از مصرف بود. مصاحبه‌کننده شماره ۱ دراین‌باره گفت: «من از وقتی‌که ماری‌جوانا مصرف کردم مخصوصاً این دو سال اخیر خیلی خوابم بهتر شده من قبلاً اختلال خواب داشتم نمی‌تونستم کامل بخوابم وقت بود مثلاً ۱۰ بار پشت سر هم از خواب می‌پریدم، بدون دلیل».۴- بی‌تفاوتی: منظور از این مضمون عدم توجه، احساس و اهمیت نسبت به یک موضوع، فرد، یا وضعیت خاص است. مصاحبه‌کننده شماره ۱۳ گفت: «تو این دونیم سال مصرف، من فکر می‌کنم آدمو بی‌تفاوت می‌کنه اون شور شوقی که باید داشته باشم رو ندارم، یادمه خیلی بی‌تفاوت شده‌ام نسبت به خانواده‌ام و کلاً به فکر اینم که گل امروزم رو تهیه کنم و بکشم».۵- تغییر نگرش به مصرف: منظور از این مضمون تغییر دیدگاه دانشجویان در مورد زمان، مکان، علت مصرف در طول دوره چندساله مصرف است. مصاحبه‌کننده شماره ۵ گفت: «ما اوایل گل می‌زدیم که خوشحال بشیم و لذت ببریم ولی آلان گل می‌کشیم که سوبر نشیم».

منظور از مکانیزم وابستگی، تحت تأثیر قرار گرفتن ابعاد مختلف زندگی افراد مصرف‌کننده و وابستگی روزانه به ماده ماری‌جوانا و سایر مواد غیر قانونی بود. این مضمون اصلی شامل دو مضمون فرعی «تجربه مصرف ماده اعتیادآور جدیدتر» و «افزایش دوز مصرفی» است. ۱- تجربه مصرف ماده اعتیادآور جدیدتر: این مضمون بیانگر سبب‌ساز بودن ماری‌جوانا در ورود به مواد سنگین است. مصاحبه‌کننده شماره ۱۳ گفت: «اما یهو می‌بینی بعضی ماری‌جوانا به پستشون نمی خوره و چتی می زنند روی حشیش بنگ که باعث می‌شد که به چیزهای دیگه وارد بشن که اصلا به ضررشونه».۲-افزایش دوز مصرفی: منظور از این مضمون، افزایش تدریجی میزان مصرف ماری‌جوانا در طول زمان است. مصاحبه‌کننده شماره ۳ گفت: «من قشنگ یادمه روزهای اول یک گرم گل می‌گرفتیم برای ۵ نفر، ولی الان روز هست من خودم ۵ گرم می‌کشم».

منظور از تحدی‌های زندگی، مشکلات و تغییرات منفی طولانی‌مدت حاصل از مصرف ماری‌جوانا در زندگی افراد است. این مضمون اصلی شامل دو مضمون فرعی «تجربه تنگ‌دستی» و «تغییر سبک زندگی» بود.۱- تجربه تنگ‌دستی: این مضمون اشاره به بعد اقتصادی افراد مصرف‌کننده دوز های بالا ماری‌جوانا بود که دوره‌های متعدد فقر را تجربه کرده بودند. مصاحبه‌کننده شماره ۷ گفت: «آدم به یه جایی می رسونه که همش لنگ پول باشه و این خیلی اذیتم می کنه یکی مثل من لنگ ۱۰۰، ۲۰۰ تومن باشم».۲- تغییر سبک زندگی: منظور

1 Non-rapid eye movement sleep

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

از این مضمون اولویت بودن ماری‌جوانا به نسبت سایر اصول زندگی است. مصاحبه‌کننده شماره ۱۴ گفت: «بعد چند سال گل به بخشی از زندگیت تبدیل می شه، درحالی‌که روزهای اول این‌طوری نیست، در روزهای اول گل بخشی از زندگی آدم نیست، می ری یه جا اگه باشه می‌کشی اگه هم نباشه برات مهم نیست ولی بعد چند سال اینطوری نیست تو حتی بیرون رفتن هات یجوری می شه که بتونی اونجا گل بزنی و این‌طوری میشه که زندگیت محدود و محدود تر می شه به جاهایی و افرادی که گل می کشند».

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر باهدف به دست آوردن تجربیات دانشجویان پسر مصرف‌کننده ماری‌جوانا در شهر سنندج انجام شد. مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساختاریافته با ۱۴ نفر از دانشجویانی که سابقه مصرف ماده ماری‌جوانا به مدت حداقل ۱/۵ سال داشتند، انجام شد و داده‌ها به روش کلایزی (۱۹۷۸) تجزیه‌وتحلیل شدند. مضمون هسته‌ای اول شامل سبب‌سازهای اختلال مصرف مواد بود. اولین عامل سبب‌ساز مصرف ماده ماری‌جوانا، وجود اختلالات روانی بود. یافته‌ی این پژوهش با پژوهش صفری و حقی (۱۴۰۰)، گید[1] و همکاران (۲۰۲۳) و کوهنز[2] و همکاران (۲۰۲۲) هم سو است. در تبیین هم ابتلایی اختلالات روان ۴ تبیین وجود دارد که یافته‌های این پژوهش هم‌راستا با کتاب راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی[3] مبنی بر هم ابتلایی بالا اختلالات اضطرابی و خلقی با اختلال مصرف مواد است؛ که در بررسی تاریخچه گذشته‌ی اختلالات روان‌پزشکی دانشجویان سابقه وجود اختلالات روانی وجود داشت. مضمون فرعی دیگر کاهش استرس روزانه بود. یافته‌های این پژوهش با پژوهش کامبالاتارا و پیرارا[4] (۲۰۲۴) و فورسایت[5] و همکاران (۲۰۲۲) در مورد تاثیرات ماری‌جوانا بر کاهش استرس هماهنگ است، در تبیین این یافته می‌توان گفت، وجود نوع خاصی از کانابینوئید ها (CBD) با تعدیل کردن گیرنده‌های سرتونین، سبب کاهش استرس در افراد مصرف‌کننده ماری‌جوانا بود (پرز-والنزوئلا[6] و همکاران، ۲۰۲۴). مبنی بر نظریه راهبردهای مقابله با استرس لازاروس و فولکمن[7] افراد در مقابله با استرس دو راهبرد مقابله‌ای مسئله مدار و هیجان مدار دارند (سوریانا[8]، ۲۰۲۲)؛ و رفتار اعتیادی یک راهبرد نامناسب در دسترس هیجان مدار در مقابله با استرس و دیستر س های روزانه است (لوک[9] و همکاران، ۲۰۲۲).

مضمون دیگر این پژوهش، وجود اعضای خانواده و دوستان مصرف‌کننده بود. یافته‌ی این پژوهش با یافته‌های پژوهش گاردانس[10] و همکاران (۲۰۲۲)، اله دادی و همکاران (۱۴۰۲) و آندرسون[11] و همکارانش (۲۰۲۳) که به تأثیرپذیری و یادگیری وابستگی به ماده ماری‌جوانا و سایر مواد از نزدیکان و اعضا خانواده اشاره‌کرده بود، همسو است. در تبیین یافته‌ها بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی بندورا[12] (۲۰۲۴)، رفتار اعتیاد در افراد، تحت تاثیر نقش‌های ویژه والدین، همسالان و الگوها است. مبنی بر این نظریه، وابستگی به ماری‌جوانا در دانشجویان از طریق فرایند الگوبرداری، به‌صورت خودمختار یا ارادی صورت گرفته است. یافته‌ی دیگر این پژوهش، وجود صفت هیجان خواهی بالا در دانشجویان مصرف‌کننده بود. در پژوهش واسرمن[13] و همکاران (۲۰۲۱) نیز ریسک و هیجان خواهی را به‌عنوان یک مقوله فرعی سبب‌ساز جوانان به مصرف ماری‌جوانا در نظر گرفته است. برای تبیین این یافته طبق نظریه هیجان خواهی زاکرمن[14] (۲۰۲۴)، فرد هیجان خواه به‌طور مستمر به دنبال تجربیات تازه است که مواد مصرفی غیرقانونی امکانات و شرایط لازم برای بروز تجربیات جدید را فراهم می‌آورد. تجربه مصرف ماری‌جوانا هر ۴ بعد صفت هیجان‌طلبی شامل؛ هیجان خواهی، تجربه جویی، بازداری زدایی و حساسیت به یکنواختی را شامل شد (گاروت[15] و همکاران، ۲۰۱۹).

1 Gade
2 Kuhns
3DSM-5
4 Kumbalatara & Perera
5 Forsythe
6 Perez-Valenzuela
7 Lazarus & Folkman
8 Suryana
9 Lucke
10 Cardenas
11 Anderson
12 Bandura
13 Wasserm
14 Zuckerman
15 Garrote

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

دومین مضمون اصلی شامل پسآمدهای کوتاه‌مدت مصرف بود. یکی از یافته‌های این پژوهش، افزایش خواب نسبتاً عمیق و عمیق[1] بود؛ که با پژوهش کوستا[2] و همکاران (۲۰۲۴) هم سو است. در تبیین این یافته، مصرف ماری‌جوانا با تأثیر بر سیستم اندوکانابینوئید، از طریق فعال کردن گیرنده‌های cb۱ با افزایش خواب NREM و خواب عمیق در ارتباط است (پاوا و همکاران[3]، ۲۰۱۶). باوجود کاربرد مصرف کنترل‌شده ماری‌جوانا در درمان یک سری از اختلالات خواب (گوندکو[4] و همکاران، ۲۰۲۴؛ کامبالاتارا و پیرارا[5]، ۲۰۲۴)؛ وابستگی طولانی‌مدت به ماری‌جوانا با ایجاد تداخل در تناسب خواب NREM و REM و افزایش بیداری بعد از شروع خواب، سبب کاهش کیفیت خواب در افراد مصرف‌کننده بوده است (آلتوف[6] و همکاران، ۲۰۲۴؛ ویو[7] و همکاران، ۲۰۲۴). یکی از پیامدهای روانی کوتاه‌مدت مصرف، ارزیابی مثبت تفکر واگرا بود. در بررسی ادبیات تحقیق در مورد تفکر واگرا نتایج مختلفی وجود داشت، یافته‌های این پژوهش با یافته چنگ[8] و همکاران (۲۰۲۳) که ماری‌جوانا تاثیر مثبتی بر ارزیابی خلاقیت دارد، همسو است، ولی با یافته‌های پژوهش‌های هنگ[9] و همکاران (۲۰۲۳) و رایت[10] (۲۰۲۱) ناهمسو است. در تبیین این نتایج یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر آن بود که این ماده تأثیرات بلندمدت روانی/زیستی بر افراد مصرف‌کننده می‌گذارد. یکی از یافته‌های این پژوهش، پرخاشگری بود. این یافته پژوهشی با یافته‌های پژوهشی غصوب[11] و همکاران (۲۰۲۲) و سرخو[12] و همکاران (۲۰۲۲) که در افراد مصرف‌کننده ماری‌جوانا، نرخ رفتار پرخاشگری بالاست، هم سو است. در تبیین این یافته مصرف ماری‌جوانا با کاهش فعالیت شناختی در پردازش حالت چهره‌ای افراد رابطه دارد (بلر[13] و همکاران، ۲۰۲۱)؛ که منجر به اختلال در ادراک هیجانات و پاسخ متناسب است نشانه‌های خفیف آلکسی تایمیا و ابراز پاسخ نامتناسب هیجان خشم وجود دارد (شونمن[14] و همکاران، ۲۰۲۲).

نتایج دیگر این پژوهش اختلال در خودتنظیمی هیجانی بود. یافته‌های پژوهش با یافته کورتزمن[15] و همکاران (۲۰۲۲) و واده[16] و همکاران (۲۰۲۴) که اختلال مصرف ماری‌جوانا با اختلال در خودتنظیمی هیجانی رابطه دارد همسو است. در تبیین این یافته ماری‌جوانا با افزایش فعالیت عصبی در سینگولیت میانی و شبکه پیشانی دو طرف، سبب اختلال در مسیر آمیگدال - قشر پیش پیشانی شده است؛ که با اختلال در شناخت و مدیریت هیجان‌های منفی در ارتباط است (ویلکاکس[17] و همکاران، ۲۰۱۶). یافته‌ی دیگر این پژوهش، بی‌تفاوت شدن افراد به زندگی در طول مصرف بود. اسکاملین[18] (۲۰۲۳)، پترکی[19] (۲۰۲۰) نیز در پژوهش خود به ارتباط بین مصرف ماری‌جوانا و بی‌تفاوتی پرداخت. استفاده بلندمدت ماری‌جوانا با کاهش ظرفیت سنتز دوپامین و اختلال در مسیر دوپامینرژیک مزولیمبیک با بی‌تفاوتی ارتباط دارد (کولکارنی[20] و همکاران، ۲۰۲۳). فلش بک[21] یکی از نوآوری‌های این پژوهش بود؛ که افراد اذعان به تجربه خاطرات قدیمی با بار هیجانی مثبت و منفی به مدت چند ثانیه در دوزهای بالای ماری‌جوانا داشتند. یکی دیگر از یافته‌های جدید این پژوهش تغییر نگرش به مصرف بود، این مضمون شامل بررسی روند تحولی نگرش افراد به مصرف شامل؛ تغییر مصرف ماری‌جوانا از یک ماده تفریحی به یک جزو اساسی و مقدم در زندگی روزمره افراد مصرف‌کننده بود.

به‌طورکلی می‌توان گفت، تجارب عوامل سبب‌ساز در اختلال مصرف ماری‌جوانا به دلایل نقش تأثیرگذار الگوبرداری از سلبریتی ها و آگاهی نادرست در فضای مجازی، متفاوت از سایر مواد بود. پیامدهای روان‌شناختی مهم این ماده در درازمدت پرخاشگری، اختلال در تنظیم هیجانی و بی‌تفاوتی بود. تجارب مشترک افراد مصرف‌کننده نشان داد که ماری‌جوانا مصرفی در ایران دارای ناخالصی و ترکیبات متنوعی بود. سوءمصرف سنگین این ماده می‌تواند سبب اختلال پایدار در سیستم عصبی/ شناختی گردد. علی‌رغم عدم وابستگی جسمانی

1 Non-rapid eye movement sleep
2 Costa
3 Pava
4 Gondko
5 Kumbalatara& Perera
6 Althoff
7 Vu
8 Cheng
9 Heng
10 Wright
11Maynard
12 Sorkhou
13 Blair
14 Schoeneman
15 Kurtzman
16 Wade
17 Wilcox
18 Skumlien
19 Petrucci
20 Kulkarni
21 Flash back

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

در افراد مصرف‌کننده، مصرف مکرر این ماده از طریق مکانیزم تحمل[1] در درازمدت سبب افزایش دوز مصرفی و درنهایت تجربه مواد دیگر می‌گردد.

به دلیل اینکه مطالعه حاضر تنها به بررسی تجارب زیسته دانشجویان پسر پرداخته است و تجارب زیسته جنسیت‌های مختلف از یک پدیده می‌تواند متفاوت باشد؛ پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی تجارب زیسته دختران جهت مقایسه مورد بررسی قرار گیرد و با توجه به عدم تعمیم‌پذیری یافته‌های کیفی، توصیه به بررسی تجارب زیسته افراد مصرف‌کننده ماری‌جوانا در فرهنگ‌های دیگر می‌شود.

منابع

اله دادی، ن.، میرزایی، ا.، و سلیمی پور، ن. (۱۴۰۲). واکاوی کیفی بسترهای گرایش به مصرف مواد مخدر. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۷(۶۸)، ۶۹-۹۴. http://dx.doi.org/10.61186/etiadpajohi.17.68.69

صفری، ح.، و حقی، ن. (۱۴۰۰). مطالعه کیفی عوامل اجتماعی اعتیاد به مواد مخدر، مطالعه موردی: معتادین مواد مخدر شهر کلیبر. *مجله مطالعات جامعه شناسی*، ۱۴(۵۰)، ۱۰۴-۸۹. doi:10.30495/jss.2020.1910670.1240

طباطبایی‌پور، س م.، و صباحی، پ. (۱۳۹۸). مقایسه عملکرد حافظه‌ی دیداری در افراد وابسته به ماری‌جوانا و افراد بهنجار. *روان‌شناسی بالینی*، ۱۱(۱ (پیاپی ۴۱))، ۲۷-۳۶. doi: 10.22075/jcp.2019.14826.1422

فرخی، م.، و شهبازی، ا. (هزار و سیصد و نود و هفت). مطالعه کیفی تجربه‌زیسته اعتیاد به ماری‌جوآنا در میان دانشجویان شهر تهران. *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۹(۲)، ۲۳۷-۲۵۸. https://doi.org/10.22059/ijsp.2018.68627

کریمی، خ.، شهریاری، پ.، و اسعد عبدالرحیم، آ. (۱۳۹۹). تجربه زیسته سوءمصرف مواد مخدر در میان جوانان کرد (مطالعه موردی: استان سلیمانیه). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۲(۲)، ۵۸-۳۳. doi: https://doi.org/10.34785/J016.2020.121

کلاته ساداتی، ا.، و فلک الدین، زهرا . (۱۴۰۰). مطالعه‌ی کیفی مصرف گُل در میان جوانان شهر یزد. *فرهنگ یزد*، ۳(۳)، ۲۵-۵۱. doi: 10.22034/fyazd.2024.429969.1094

مقدم، م. (۱۴۰۱). کندوکاوی در بسترهای خانوادگی و پیامدهای پدیده اعتیاد در بین مردان در شهر اهواز. *فصلنامه/ اعتیاد پژوهی*، ۱۶(۶۶)، ۱۴۵-۱۷۰. doi: 10.52547/etiadpajohi.16.66.145

Althoff, M. D., Kinney, G. L., Aloia, M. S., Sempio, C., Klawitter, J., & Bowler, R. P. (2024). The impact of cannabis use proximal to sleep and cannabinoid metabolites on sleep architecture. *Journal of Clinical Sleep Medicine*, jcsm-11212. https://doi.org/10.5664/jcsm.11212

American Psychiatric Association. (2022*). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5).* American Psychiatric/pub. https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3777342/

Anderson, A. S., Siciliano, R. E., Pillai, A., Jiang, W., & Compas, B. E. (2023). Parental drug use disorders and youth psychopathology:Meta-analytic review. *Drug and alcohol dependence*, *244*, 109793. https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2023.109793.

Balvardi, M., Dehdashti, N., Imani-Goghary, Z., Ghaljeh, M., Bashiri, H., Babaee, K., ... & Raei, M. (2021). Investigating the Prevalence of Substance Use Among Students of Medical Science Universities in the Eighth Macro-region of Iran. *International journal of high risk behaviors and addiction*, *10*(4). https://doi.org/10.5812/ijhrba.11323

Belfiore, C. I., Galofaro, V., Cotroneo, D., Lopis, A., Tringali, I., Denaro, V., & Casu, M. (2024). A Multi-Level Analysis of Biological, Social, and Psychological Determinants of Substance Use Disorder and Co-Occurring Mental Health Outcomes. *Psychoactives*, *3*(2), 194-214. https://doi.org/10.3390/psychoactives3020013

Blair, R. J. R., Bajaj, S., Sherer, N., Bashford-Largo, J., Zhang, R., Aloi, J., ... & Blair, K. S. (2021). Alcohol use disorder and cannabis use disorder symptomatology in adolescents and aggression: associations with recruitment of neural regions implicated in retaliation. *Biological psychiatry: cognitive neuroscience and neuroimaging*, *6*(5), 536-544. https://doi.org/10.1016/j.bpsc.2020.11.016.

Cardenas, L. E., Schweer-Collins, M. L., & Stormshak, E. A. (2022). Parental influences on marijuana use in emerging adulthood. *Journal of Family Psychology*, *36*(2), 170. https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/fam0000869

Chisom, H. I., Beatrice, O., Iyanuoluwa, O. O., & Oluwatoyin, B. (2022). Risk Factors Associated with Substance Abuse among Adolescents. *International Neuropsychiatric Disease Journal*, *18*(1), 11-24. https://doi.org/10.9734/indj/2022/v18i130214

Cheng, S., Lin, P., Tan, Y., & Zhang, Y. (2023). "High" innovators? Marijuana legalization and regional innovation. *Production and Operations Management*, *32*(3), 685-703. https://doi.org/10.1111/poms.13914

Fathian-Dastgerdi, Z., Eslami, A. A., Ghofranipour, F., & Mostafavi, F. (2024). Effects of a community-based substance use prevention program in Iranian adolescents (SUPPIA)-using social cognitive theory. *Journal of Substance Use*, *29*(2), 300-304. https://doi.org/10.1080/14659891.2022.2157772.

1Tolerance

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

Gade, V., Sharma, V., Rajeev, A., Saudam, M., Neerugatti, B., & Reddy, V. S. (2023). "A Study On Evaluation of Psychosocial Factors and Psychiatric Comorbidity in Cannabis Users". *European Journal of Cardiovascular Medicine*, *13*(4). https://healthcare-bulletin.co.uk/search?q=%20Adolescents

Ghossoub, E., Hayek, S. E., Trad, K., Maalouf, F. T., & Tamim, H. (2022). Association between cannabis use disorder and self-and other-directed aggression. *J Am Acad Psychiatry Law*, *50*(4), 590-9. https://doi.org/10.29158/jaapl.220002-21

Gondko, D., Dębiec, P., Roman, J., & Pietrzak, N. (2024). A new approach to treating sleep disorders?-Medical marijuana review. *Journal of Education, Health and Sport*, *65(1)*, 46-61. https://doi.org/10.12775/JEHS.2024.65.003

Hamidizadeh, E., Mohabati, M. (2022). Phenomenological Study of the Meaning of Life among Marijuana Users: Case Study of Youth in the City of Rasht, Iran. *Journal of Social Continuity and Change*, *1*(2): 295-311. https://doi.org/10.22034/jscc.2022.2722

Hanson, C. C., & Kuhnke, J. L. (2022). Exploring University Student's Experiences when Using Cannabis: A Qualitative Inquiry. *International Journal of Nursing Student Scholarship*, *9*. *https://doi.org/10.1037/adb0011108*

Heng, Y. T., Barnes, C. M., & Yam, K. C. (2023). Cannabis use does not increase actual creativity but biases evaluations of creativity. *Journal of Applied Psychology*, *108*(4), 635. https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/apl0000599

Kuhns, L., Kroon, E., Colyer-Patel, K., & Cousijn, J. (2022). Associations between cannabis use, cannabis use disorder, and mood disorders: longitudinal, genetic, and neurocognitive evidence. *Psychopharmacology*, *239*(5), 1231-1249. https://doi.org/10.1007/s00213-021-06001-8

Kumbalatara, U. M., & Perera, K. S. D. (2024). Impact of marijuana on human brain.http://repository.ou.ac.lk/handle/94ousl/2478

Kurtzman, E. T., Dowling, N. M., & Beebe, S. L. (2022). Marijuana Use and Older Adults' Self-Reported Difficulty Concentrating, Remembering, or Making Decisions. *Journal of studies on alcohol and drugs*, *83*(6), 893-900. https://doi.org/10.15288/jsad.21-00318

Kulkarni, A. (2023). The Connection between Dopamine and Marijuana. *Journal of Student Research*, *12*(4). https://doi.org/10.47611/jsrhs.v12i4.5836

Lucke, H. R., Carey, C. N., Griffith, E. L., Mathes, E. W., Lane, D. J., & Boals, A. (2022). Self-control, coping styles, and alcohol outcomes in college students. *Journal of American College Health*, 1-8. https://doi.org/10.1080/07448481.2022.2160260

Moon, S., Zhao, Q., Pooler, D ., Kim, Y. K., Maleku, A., Um, M., & Yu, M. (2024). Marijuana Use among College Students after the COVID-19 Pandemic: A Classification and Regression Tree Approach. Journal of Addiction & Addictive *Disorders*, 11(2),190- 214. https://doi.org/10.24966/AAD-7276/100172

Naghizadeh, S., Faramarzi, E., Akbari, H., Jafari, N., Sarbakhsh, P., & Mohammadpoorasl, A. (2023). Prevalence of smoking, alcohol consumption, and drug abuse in Iranian adults: Results of Azar Cohort Study. *Health promotion perspectives*, *13*(2), 99. DOI: 10.34172/hpp.2023.12

Pava, M. J., Makriyannis, A., & Lovinger, D. M. (2016). Endocannabinoid signaling regulates sleep stability. *PLoS One*, *11*(3), e0152473. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0152473

Pellegrino, A. J., Duck, K. D., Kriescher, D. P., Shrake, M. E., Phillips, M. M., Lalonde, T. L., & Phillips, K. T. (2020). Characterizing symptoms of cannabis use disorder in a sample of college students. *Journal of drug issues*, *50*(4), 524-537. https://doi.org/10.1177/00220426209366

Petrucci, A. S., LaFrance, E. M., & Cuttler, C. (2020). A comprehensive examination of the links between cannabis use and motivation. *Substance use & misuse*, *55*(7), 1155-1164. https://doi.org/10.1080/10826084.2020.1729203.

Pérez-Valenzuela, E., Hudson, R., Uzuneser, T., De Felice, M., Szkudlarek, H., Rushlow, W., & Laviolette, S. R. (2024). Sex-dependent synergism of an edible THC: CBD formulation in reducing anxiety and depressive-like symptoms following chronic stress. *Current Neuropharmacology*, *22*(12), 2059-2078. https://doi.org/10.2174/1570159X21666230912101441

Pérez, Guillermo & Rojas Bernal, Luz & Mesa Maldonado, Macarena. (2023). Mental Health & Addiction: *An Integrated Care in Latin America Editors*: Scoppetta. doi: 10.1080/15332640.2023.2283869.Wardle, M. C., Webber, H. E., Yoon, J. H., Heads, A. M., Stotts, A. L., Lane, S. D., & Schmitz, J. M. (2024). Behavioral therapies targeting reward mechanisms in substance use disorders. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, 173787. https://doi.org/10.1016/j.pbb.2024.173787

Pérez de Albéniz Garrote, M. G., Medina Gómez, M. B., & Rubio Rubio, L. (2019). Influencia de la impulsividad y de la búsqueda de sensaciones en el consumo precoz de cannabis: diferencias de género y orientaciones para la prevención. *Revista española de orientación y psicopedagogía*. https://doi.org/10.5944/reop.vol.30.num.1.2019.25192

Richardson, E., & Cassidy, T. (2024). Sensation seeking, drug use, and high contact sports. *J Psychol Clin Psychiatry*, *15*(1), 54-60. https://doi.org/10.15406/jpcpy.2024.15.00758.

Russell, P. D., Blessing, A., & Morissette, S. B. (2024). The indirect influence of cannabis use disorder symptoms on PTSD symptom severity through psychological inflexibility. *Substance Use & Misuse*, *59*(13), 1895-1900. https://doi.org/10.1080/10826084.2024.2383979

Riley, C. M., & Nguyen, K. L. (Eds.). (2024). Specification of drug substances and products*:* development and validation of analytical methods. *Elsevier*. eBook ISBN: 9780443134678.

Rostam-Abadi, Y., Gholami, J., Amin-Esmaeili, M., Baheshmat, S., Hamzehzadeh, M., Rafiemanesh, H., ... & Rahimi-Movaghar, A. (2021). Evidence for an increase in cannabis use in Iran–A systematic review and trend analysis. *PloS one*, *16*(8), e0256563. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256563

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]

Suryana, N. A. (2022). Strategi Coping Mahasiswa Dalam Menyelesaikan Tugas Akhir Di Masa Pandemi COVID-19. *EMPATI: Jurnal Ilmu Kesejahteraan Sosial*, *11*(2), 157â-167. https://doi.org/10.15408/empati.v11i2.27042.

Skumlien, M., Mokrysz, C., Freeman, T. P., Valton, V., Wall, M. B., Bloomfield, M., ... & Lawn, W. (2023). Anhedonia, apathy, pleasure, and effort-based decision-making in adult and adolescent cannabis users and controls. *International Journal of Neuropsychopharmacology*, *26*(1), 9-19. https://doi.org/10.1093/ijnp/pyac056

Sorkhou, M., Johnstone, S., Kivlichan, A. E., Castle, D. J., & George, T. P. (2022). Does cannabis use predict aggressive or violent behavior in psychiatric populations? A systematic review. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, *48*(6), 631-643. https://doi.org/10.1080/00952990.2022.2118060

Schoeneman Patel, S. E., Haut, K. M., Guty, E., Dodell-Feder, D., Saxena, A., Nahum, M., & Hooker, C. I. (2022). Social cognition training improves recognition of distinct facial emotions and decreases misattribution errors in healthy individuals. *Frontiers in Psychiatry*, *13*, 1026418. https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.1026418

Tummala, H. p., Bies, R. R., & Ramanathan, M. (2024). Modelling the progression of illicit substance use patterns from real-world evidence. *British Journal of Clinical Pharmacology*, *90*(3), 700-712. https://doi.org/10.1111/bcp.15965

Testai, F. D., Gorelick, P. B., Aparicio, H. J., Filbey, F. M., Gonzalez, R., Gottesman, R. F., ... & Song, S. Y. (2022). Use of marijuana: effect on brain health: a scientific statement from theAmerican Heart Association. *Stroke*, *53*(4), e176-e187. https://doi.org/10.1161/STR.0000000000000039

Villanueva-Blasco, V. J., Villanueva-Silvestre, V., Vázquez-Martínez, A., Andreu-Fernández, V., & Folgar, M. I. (2024). Cannabis use in young and adult university students before and during the COVID-19 lockdown, according to gender and age. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *22*(4), 2365-2377. https://doi.org/10.1007/s11469-_022-00991-y.

Vu, T. H., Knutson, K., Auer, R., Jakob, J., Lloyd-Jones, D., & Carnethon, M. (2024). Associations Between Recent and Cumulative Lifetime Cannabis Use and Sleep Health in Middle-Aged Adults: 35-Year Insights from the Coronary Artery Risk Development in Young Adults (CARDIA) and CARDIA Sleep Studies. *Circulation*, *150*(Suppl_1), A4122679-A4122679. https://doi.org/10.1161/circ.150.suppl_1.4122679

Wade, N. E., Courtney, K. E., Wallace, A. L., Hatz, L., & Jacobus, J. (2024). Investigating sex differences and age of onset in emotion regulation, executive functioning, and cannabis use in adolescents and young adults. *Journal of Cannabis Research*, *6*(1), 20. https://doi.org/10.1186/s42238-024-00225-z.

Wasserman, A. M., Shaw-Meadow, K. J., Moon, T. J., Karns-Wright, T. E., Mathias, C. W., Hill-Kapturczak, N., & Dougherty, D. M. (2021). The externalizing and internalizing pathways to marijuana use initiation: Examining the synergistic effects of impulsiveness and sensation seeking. *Developmental psychology*, *57*(12), 2250. https://doi.org/10.1037/dev0001267

Wang, Q., Qin, Z., Xing, X., Zhu, H., & Jia, Z. (2024). Prevalence of Cannabis Use around the World: A Systematic Review and Meta-Analysis, 2000–2024. *China CDC Weekly*, *6(*25*)*, 597-604. doi: 10.46234/ccdcw2024.116.

Wilcox, C. E., Pommy, J. M., & Adinoff, B. (2016). Neural circuitry of impaired emotion regulation in substance use disorders. *American Journal of Psychiatry*, *173*(4), 344-361. https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2015.15060710

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-05]